

МБҮӨТ «Амматаабы академик Л.В. Киренскэй аатынан лицей»

Саха филологиятын уонна культурологиятын хаапыдырата

"КУО" ИИС КУРУЬУОГА

ПРОГРАММА

Амма 2014

МКТ «Амматаабы үөрэбири салалтатын» экспертнэй сэбиэтэ бигэргэпитэ

Рецензия суруйда:

Романова Л.А., эбии үөрэхтээһини тэрийээччи учуутал

Программаны онордулар:

Ноговицына М.Д., саха тылын уонна литературатын учуутала.

Колосова Нь.М., эбии үөрэхтээһин учуутала.

Норуот тылынан уус-уран айымньыта олонхо уонна «Куо» иис куруһуок программата иис ис айылгытын уонна үөрэнээччи кыабын арийан, айымньылаахтык алтыһынарар суолу, ньыманы үөрэтии тускулунан сурулунна. Саха литературатын, саха төрүт култууратын, технология учууталларыгар ону сэргэ анал куруһуок, устуудьуйа салайааччыларыгар санга сороктары туруорар, оҕону үөрэтэр, иитэр, сайыннарар үлэлэрин саналы тынынан өйү-санааны тускулуур.

Быһаары сурук

Норуот тылынан уус-уран айымньыта олонхо уонна «Куо» иис куруһуок программата Российскай Федерация Үөрэҕин министерствота бигэргэпит литературнай үөрэхтээһингэ Государственной стандарт методологической төрүттэригэр уонна дидактической ирдэбиллэригэр тирэҕирэр. Саха литературатын, саха төрүт култууратын, технология учууталларыгар сэргэ анал куруһуок, устуудьуйа салайааччыларыгар сана соруктары туруорар, оҕону үөрэтэр, иитэр, сайыннарар үлэлэрин сангалы тыынынан өйү-санааны тускулаан сонун көрүүнү эрэйэр.

2005 сыллаахха ЮНЕСКО олонхону киһи аймах чулуу айымньытынан билиммитэ. Билигин олонхону үөрэтиигэ, үйэтиигэ уонна тарҕатыыга сүүнэ улахан сорук турда. СӨ «Олонхону харыстааһын, чинчийии уонна тарҕатыы 2007-2015 с.с. » тус сыаллаах программа сүрүн соруғунан олонхону үөрэх тэрилтэлэригэр киллэрии, олонхону истэргэ, толорорго угуйар искусствоҕа үөрэтэр үлэ тиһигин олохтоһун буолар.

Олонхону үөрэтии, бастатан туран, оскуола иннинээҕи саастаах оҕо, алын кылаас уонна орто сүһүөх кылаас үөрэнээччилэригэр көрүөх-билиэх, сатыах умсулҕанын арыыыга оҕо бэйэтин эйгэтигэр туһуланыахтаах. Ол эрэ кэнниттэн көрүгэ аһыллан, санаа сааһыланан уонна үөрэнээччи ис киэлитэ арыллан бардаҕына эрэ норуот тылынан уус-уран айымньыта олонхо уратытын, олоххо анал, суолталааҕын өйдүөҕэ. Ону сэргэ өбүгэбит олоҕо, таһаһа-саба үөрэтэр, иитэр, сайыннарар суолтата ураты болҕомтоҕо ылылынна.

Онон бу программа сүрүн тирэх методологической төрүттэринэн буолаллар:

- барыта киһи туһугар буолуохтаах. Олонхо уонна киһи ис киэлитин алтыһыннары;

- олонхо геройдарын оҕо иис нөнүө эстетическэй кэриннэринэн ылынытын тиһигэ. Олонхону оҕо бэйэтигэр тус суолталаахтык ылыныта кини олонхо эстетическэй, духовнай кэриннэрин ылынан өйдөөтөбүнэ, иис арааһын айымньылаахтык көрдөбүнэ, кини уйулҕатыгар ылыннаҕына ситиһиллэр;

- олонхо геройдарын таһаһа-сабын тигии – уустук өй-сүрэх үлэтэ. Оҕо айар, иистэнэр таһымна киридэбинэ, ойууланар олоҕу, олонхо геройдарын сыһыанын ырытан оонньоотобуна, иис кэрэтин кэрэхсиир, сизэрэи сэнээрэр, бэйэ омугун духуобунай, материальной култууратын билэр, өйдүүр. Ону таһынан оҕо дыаныардаах, эппиэтинэстээх, туруоруммут соруғун ситиһэр киһи буола улаатарыгар көмөтө улахан.

Ити курдук иис эстетическэй күүһэ ураты болҕомтоҕо ылыллар, олонхо эстетическэй сүрүнэ кини биллэрэр, иитэр, сайыннарар кыахтарын барытын түмэр.

Ол инниттэн оҕо бэрт кыратыттан олонхону тус бэйэтигэр суолталаахтык ылынар кыаҕын олоҕурдар ньымаларынан үөрэтии эрэйиллэр, олонхо киэлитин ылынан, иис алыбыгар ылларан, сыһа кылаастан кылааска, сүһүөхтэн сүһүөххэ тахсан истэҕин аайы олонхону ылынар дьоһура диринээн, эстетическэй таһымна

тийэн, үрдүк култууралаах ааџааччы, иистэннэн, айааччы буолан тахсар кэриннэ тийэригэр тускуланыахтаахпыт. Оччобуна эрэ оџо иистэнии ньыматын мындырдаан, уобарастаан, айан, ырытан толкуйдуур, онорон таһаарар кыахха тийиэн сөп, а.э. куукула сахалыы таһаһа-саба киһилии сирдээх, куттаах-сүрдээх саха иитиллэригэр эркээйи буолар.

Тус сыаллаах программа иһинэн үлэлиир «Олонхо уонна кэлэр көлүөнэ» хос программанан салайтаран үлэлиир «Куо» иис куруһуога үөрэх предметин – саха литературатын, төрүт култуура, технология уруогун - быһыытынан **сүрүн сыала:**

- Оскуола иннинээџи саастаах оџону, алын кылаас уонна орто сүһүөх кылаас үөрэнээччилэрин олонхо геройдарын таһаһыгар-сабыгар болџомто ууран, олонхо геройдарын туһанан төрөөбүт норуот историятын, култууратын, үгэстэрин, сирин – майгытын төрүттэригэр иитии, нэһилиэннэ ортотугар национальной култуурунай сыаннастары тарџатыы, киһи аналын, олоџу диринник, таба өйдүүргэ үөрэтии; ону оскуола иннинээџи саастаах оџоџо, алын кылаас уонна орто сүһүөх кылаас үөрэнээччилэригэр көдүүстээхтик тиэрдэр суолу тобулуу.

Программа сүрүн сыала кини **соруктарын** быһаарар, олортон **сүрүннэринэн манныктары бэлиэтиибит:**

- иис култууратыгар дьулуһуу, кыыс оџону кыратыттан үлэџэ иитии, саха дьахтарын дьөбүругар уһуйуу, норуотугар ытыктабылы, таптала инэрии, инникитин кыыс оџону сатабыллаах, дьөбүрдаах ийэ буолар өйгө-санааџа эрдэттэн туһаайыы;

- олонхону оџо тус суолталаахтык эстетическэй таһымынан ылынар дьөбүрун сайыннарыы;

- айыы тыыннаах киһини иитии.

Онон «Куо» куруһуокка олонхо уонна иис алтыспыт сүрүн анала – дьарыкка сылдаааччы төрөөбүт тыл, фольклор уонна иис норуот духуобунай баайа, киһи өйө – санаата тобуллар, иискэ дьөбүра, сатабыла арыллар, майгыта – сигилитэ ситэр, кыыс оџо, ийэ анала диэн истин иһирэх иэйиитэ уһуктар эйгэтэ буолар диэн өйдүүрүн ситиһии.

Программа тутула уонна ис хоһооно. Биллэрин курдук, программа тутула уонна ис хоһооно кини сыалын уонна соруктарын ситилии тосхолугар эппиэттиир буолуохтаах.

Олонхо кылгас ис хоһоонун, иис култууратын баһылыырга дьулуур оџо кыра сааһыттан төрүттэннэбинэ ситиһиилээх буолар. Тиһиктээх үлэ сыала, соруктара маннайгы кылааска үлэ уруогуттан саџалаан кэскиллээхтик, оџо өй-санаа өттүнэн улаатан иһиитигэр дьүөрэлээн, үөрэтии-иитии бары өрүттэрин сатабыллаахтык ханыылаан таннаһа эрэ түмүктээх буолуо. Ол инниттэн 4 – 5 – 6 - 7 кылаас үөрэнээччилэриттэн баџалаах оџолору хабан, анал иис куруһуога үлэлиир.

Программа тутула 2 оруктаах:

Төрүт уурап орук. Бу орукка саха народнай поэта Күннүк Уурастыырап «Тойон Дьаһарыма бухатыыр» олонхотун ис хоһоонун, олонхо персонажтарын таһаһын – сабын ойуулуур – дьүһүннүүр ньыманы суолталаан тылын – өһүн болҕойон, чопчулаан, «Амма түөлбэ олонхотун уонна олонхоһуттара» бырайыак түмпүт баай ис хоһоонноох матырыяалын билиһиннэрэн, оҕо өйүн-санаатын сатабыллаахтык салайан, иэйиитин уһугуннаран, уйулҕатын хамсатан, салгыы кини төрөөбүт норуотун тыынын ингэриммит, кизн, көнүл өйдөөх-санаалаах киһи буолуутун ситиһиэххэ сөп. Оҕо айылгытын арыыйыга, ону сайыннарыыга сүрүн болҕомтону ууруу, өйө-санаата, толкуйа сааһыланарыгар, сайдарыгар тирэх буолуу, герой таһаһыгар-сабыгар айымньылаах сыһыан ирдэнэр.

Сүрүн орук. Куруһуокка дьарыктанар оҕо олонхо геройдарын уратытын болҕойорун, майгытын-сигилитин арыйарга танас-сап, иис ис номоҕун арыйарга өндүһүн суолталааһын, ону тэнэ саха омук таһаһа-саба итэҕэли, айылҕаны кытта дьүөрэлээҕин иискэ таба туттан ойуулаан-дьарҕаалаан киллэрэрин үөрэтэбит, олонхо геройдарын күннээҕи олохпутугар чугаһатан, тэннээн, холобур туттан үөрэтии өбүгэбит үйэлээх укулаата буоларын итэҕэтэн, олонхону ылынар кыаһын сайыннарабыт.

Үлэни тэрийии

1. 4-5-6-7 кылааска үөрэнэр баһалаах оҕо дьарыктанар.
2. Дьонно-сэргэбэ биллэр идэлээх, ааттаах-суоллаах, оҕоҕо, иискэ сыстаҕас киһи салайан үлэлэтэр.
3. Куруһуок, устуудьуйа салайааччыта, төрүт култуура учуутала, норуот маастара үөрэтэр программа ис хоһоонун, чаас ахсаанын, иискэ туттуллар тэрилин, иистэнии ньыматын о.д.а. бэйэтэ быһаарар, ону тэрилтэ салайааччыта бигэргэтэр.
4. Дьарык кэмин салайааччы үөрэх тэрилтэтин уонна төрөппүтү кытта сүбэлэһэн быһаарар.
5. Дьарыкка тоҕоостоох тиэмэбэ танаска-сапка, сиик арааһыгар аналлаах тылдыты туһаныахха сөп.
6. Иискэ оҕо ылар сатабыла:
  - эскиис, халыып оноруу;
  - ойуу-дьарҕаа арааһын араарыы;
  - тигии көрүнгүн билсии;
  - сиик арааһын тигии;
  - өнгү-дьүһүнү арааран, таба тутта үөрэнии;
  - иистэнии үөрүйэбин ингэринии.
7. Оҕо сыллааһы үлэтин түмүгүнэн - тикпит таһаһынан-сабынан быыстапкаҕа кыттар, оҕо садыгар бэлэхтиэн сөп.

ТҮӨРҮЙЭ – 9 ЧААС

Сыал: - Олонхо геройдарынан иис нөгүө оҕо дьоҕурун арийан, кэрэни кэрэхсии улаатарын, олонхо ис тыынын өйдүүрүн ситиһии.

ДЬАРЫК ИС ХОҕОНО

№	Тизэмэ	Чааһын ан наардааһын	Тугу сатыахтааҕа, онороро.	Эбии киллэри	Туһаныллар эбии литература
1.	Кирири дьарык. Олонхо-киһи туһунан гимн.	1ч	Олонхо туһунан өйдөбүл. Куттал суох буолуутун техниката.		
2.	Амма түөлбэ олонхото уонна олонхохуттара.	1ч	Олонхо тизкиин билсии, «Инникигэ хардыы» дакылааттарын анал тизмэнэн наардаан билсии	«Амма олонхото уонна олонхохуттара» бырайыак матырыйаала	В.П.Филиппов-Амырыскай Уөмөстэй Бэргэн; Чехордуна Е.П. Олонхо тыла-өһө.
3.	В.М.Новиков-Күннүк Уурастырап "Тойон Дьаҕарыма бухатыр" олонхо.	1ч	Олонхо геройдарын кытта билиһиннэри. Олонхо уолаттара, кыргыттара. Үөһээ, аллараа, орто дойду олохтоохторо. Туттар тэриллэрэ, маллара-саллара.	Айыы аймаҕа. Удаҕаттар. Ойууннар Орто дойду иччилэрэ Бухатыр ата Бухатыр дьыэтэ-уота.	Аммосова В.В., Филиппова Н.И., Чехордуна Е.П. Олонхо ойуулаах тылдыта, Куннук Уурастырап. Тойон Дьаҕарыма бухатыр.
4.	Олонхо матыбынан куукула оноруу уратылары.	1ч	Куукула оноруу технологиятын билиһиннэри. Куукула оноруулар матырыйаалын үөрэтии.	Интернет матырыйаала	Петрова С.П. Филиппова А.
5.	Саха таҕаһа итэҕэли, сизэри-туому, айылҕаны кытта быстыспат ситимэ.	1ч	Иис, өң-дүһүн суолтатын, өйдөбүлүн билсии. Танас-сап, кизгэл-симэх уратытын үөрэтии.	Олонхо ойуулуур-дүһүннүүр ньымаларын уратыта.	Мандар. Иис-күүс ойуута-дьарбаата. Олонхону чинчийии: оҕо анаарыта. Мандар Уус. Саха ойуута-бичигэ.
6.	Үөһээ, аллараа, орто дойду геройдарын таҕаһын-сабын, кизгэлин-симэбин аттарыы.	1ч	Олонхо оҕо кыыс оҕо, уол оҕо таҕаһа.	Куйах, дуулаҕа бэргэһэ, дапсы. Бууктаах сон. Туоһахтаах дьабака, халадаай ырбаахы, хаарыс солко харсыат, уостаах үтүлүк. тумустаах саары этэрбэс, саппыйа, хаппар.	Мандар Уус. Саха ойуута-бичигэ. Аммосова В.В., Филиппова Н.И., Чехордуна Е.П. Олонхо ойуулаах тылдыта. Васильев П.К., Федоров И.Г. Ойуу тылдыт. 5-9 кылаас.

7.	Олонхоџо тангас-сап быһыыта, киэргэл-симэх оноһуута.	1ч	Олонхоттон ааџан, саха танаһын, киэргэли-симэџи уруһуйдаан эскиис оноруу.	Атах танаһа, кээнчэ, сутуруо, сыалдыа, сон арааһа, саџыннаһа, санһыйаһа, ырбааһы арааһа, үтүлүк, бэргэһэ арааһа, хаһха тангас, орон танаһа, олбох. Бастына, илбиэнэлээх ытарџа, илин кэбиһэр, кэлин кэбиһэр, бөџөх, өттүк симэхтэрэ.	Мандар Уус.Саха ойуута-бичигэ.
8.	Туттар тэрили оноруу.	1ч	Олонхоттон үөрэтэн, малы-салы ырытыы, быһаарыы. Хас биирдии оонһуур суолтата улаханын ырытан, тэрилин чопчу онорон, герой майгытын-сигилитин арыйыы.	Оноџос ох, ох саа, саадах, кылыс, быһыйа, кыын, өргөстөөх үнүү, үһун субуйа батас, чомпо тимир сүллүгэс.	Олонхону чинчийии:оџо анаарыыта. Филиппова Н.И.,Чехордуна Е.П., Аммосова В.В. Олонхо ойуулаах тылдыыта.
9.	Түмүк үлэ.	1ч	Оноһуллубут үлэни ырытыы.		
10.	Уопсайа	9ч			

ПРАКТИКА – 25 ЧААС

Сыал:

- Кыыс оџону саха дьахтарын дьөџуругар иискэ үһуйуу.

Сорук:

- иистэнһээн сатабылын, үөрүйэхтэрин ингэри;
- кыыс киэргэтэн-тупсаран онорор сатабылын чочуйуу;
- үөрэнээччи онорбут оноһугун олоххо дьүөрэлээн таба туттар үөрүйэбин иитии.
- дьөџурдаах ийэ буолар өйгө-санааџа туһаайыы.

ДЪАРЫК ИС ХОҢООНО

№	Тизмэ	Чаас	Тугу сатыхтааба, онороро.	Эбии киллэри	Дъарык ка туттар тэрилэ	Туһан ыллар эбии литература тура
1.	Олонхо матыбынан куукула оноруу уратылары.	2ч 2ч 2ч	Анал манекен куукулаба төбө оноруу. Пластик матырыяалтан сирэй маасканы оноруу. Анал кыраасканан куукула сирэйн -харабын уруһуйдааһын. Куукула баттабын хара сабынан оноруу.		Манекен куукула, фольга, пластик матырыяаал, акрилов ай кырааска, киистэ, хара сап, "Момент" килиэй.	
2.	Саха танаһа итэбэли, сизри-туому, айылбаны кытта быстыспат ситимэ.	2ч	Эскиистэри оноруу. Онгоһулар матырыяаалы талыы, ырытыы.	Кыһыл өн-олох күүһэ; от күөбэ-айылба дьүһүнэ; үрүн-күн, сардана. хаар өнө; хара өн-сир-буор өнө.	Линейка, харандаас, калька кумаабы, А-4 кумаабы, акварель кырааска, ластик.	Хабарова М.В. Народное искусство Якутии. Скрябина А.П. Умнуллубат оһуордар. Мандар. Искусство ойуута дьарбаата. Понохова З.Д. Өбүгэбит танаһын сөргүтүн. Понох

						ова З.Д. Ыһыах танаһа. Петров а С.И. Олонх о дойдут ун кэрэ куола ра.
3.	Үөһээ, аллараа, орто дойду олохтоохторун танаһын-сабын, киэргэлин-симэбин аттарыы.	1ч	Олонхо геройдарын танаһын нарылааһын, өгүн талыы, наардааһын.			
4.	Олонхоҕо танас-сап быһыыта. Олонхоҕо киэргэл-симэх көстүүтэ.	3ч 4ч 3ч	Оҕоһуллубут эскийһинэн куукула танаһын быһыы. Куукула танаһын-сабын тигии. Киэргэл-симэх силигин оноруу.	Тирии этэрбэс Сутуруо (сылламыкы) Сыалдыа. Кыбака симэхтээх сыалыйа. Бууктаах сон. Халадаай ырбаахы. Муостаах бэргэһэ. Муостаах, нуоҕайдаах бэргэһэ. Дьабакабэргэ һэ. Ураһа бэргэһэ. Сиик арааһа: Сириэһин сиигэ; Тигии сиигэ; Ойуу-дьарҕаа сиигэ. Ии тигиитин арааһа. Кэһэх.Батас кыына. Кэһэх ойуута.	Кыптыы й, иннэ, иистэнэ р сап, өһнөөх сап, иистэнэ р массыы на, тирии, түү, туттулла р танастар , обуруо, алтан тиһилик тэр.	Петров а С.И. Олонх о дойдут ун кэрэ Куола ра. Петров а С.И. Өбүгэ танаһа уонна итэбэл. Манда р Уус. Саха ойуута - бичигэ.
5.	Олонхоҕо бухатыыр туттар сэбин - сэбиргэлин оноруу.	3ч	Олонхо оонһуурдарын тэрилин оноруу.	Оноҕос ох, ох саа, саадах, кылыс, быһыйа, кыын, өргөстөөх	Мас: (үһүү, батыйа); Удьурха й: (кыынна	Аммос ова В.В., Филип пова Н.И.,

				үнгүү, уһун субуйа батас, чомпо тимир сүллүгэс.	ах быһах), резак, кыра быһах.	Ч ехорду на Е.П. Олонх о ойуула ах тылды ыта. Олонх ону чинчий ии:оҕо анаары ыта.
6.	Түмүк үлэ.	2ч	Куукула оонһууру киэргэтэр, тупсарар ис туругун арийыы. Танас- сап, киэргэл-симэх ситэриитэ.			
7.	Быыстапка, көрдөрүү.	1ч	Олонхо геройдарын тылын- өһүн туттан көмүскэнии.			
8.	Уопсайа	25ч				

Туһаныллыбыт литература

1. Афанасьев П.С., Слепцов П.А., Нелунов А.Г. Саха тылын быһаарыылаах кылгас тылдьыта. – Дьокуускай, Бичик, 1994.
2. Аммосова В.В., Филиппова Н.И., Чехордуна Е.П. Олонхо ойуулаах тылдьыта (Кыра оҕо, иитээччи, төрөппүт туһанарыгар туһалаах). – Дьокуускай, 2008.
3. Зверева А.Н. - Олонхо. Мир вещей. Этно-Арт. – Якутск, 2009.
4. Иванова – Унарова З.И. Фантазии от Августины Филипповой. – Якутск, Бичик, 2008.
5. Кондратьев П.П. Организационные условия трудовой подготовки школьников. – Якутск, 1994.
6. Күннүк Уурастыырап. Тойон Дьаҕарыма. – Дьокуускай, 2008.
7. Мандар Уус. Саха ойуута-бичигэ. Узоры и орнаменты саха. - Якутск: Бичик, 2010.
8. Мандар. Иис-күүс ойуута дьарҕаата. Узоры шитья. - Дьокуускай: Бичик, 2002.
9. Неустроев Б.Ф. Мандар Уус. - Иис-күүс ойуута дьарҕаата. Дьокуускай, 2002.
10. Неустроев Б.Ф. Саха ойуута - мандара. – Дьокуускай, 1999.
11. Николаева Р.С. Айбы бухатыырын уобараһын иитэ-үөрэтэр үтүө өрүттэрэ //Көдьүүстээх үөрэххэ суолу тэлэн... - Дьокуускай, 2009. – 7-10 с.
12. Олонхо: өбүгэ үөрэҕэ уонна билигин кэм: олонхону сырдатааччылар форумнара. – Дьокуускай, 2006 .
13. Олонхону чинчийии.. оҕо анаарыыта. – Дьокуускай, 2010.
14. Петрова С.И. Олонхо дойдутун кэрэ Куолара. – Дьокуускай, 2000.
15. Петрова С.И. Традиционная одежда и мировоззрение наших предков: Учеб.-метод. пособие. – Якутск: Бичик, 1999. -80 с.
16. Петрова С.И. Традиционное якутское шитье и вышивка якутов: Архивная культура и современность // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – М., 2010. - №6.- С. 65-69.
17. Петрова С.И. Традиционное якутское шитье и вышивка: Учеб. пособие. – Якутск: Изд-во ЯГУ, 2007. – 60 с.
18. Петрова С.И. Художественное шитье конского убранства якутов. – Новосибирск, наука, 2011.
19. Покатилова И.В. Метаморфозы пластического фольклора в истории культуры Якутии XX века: Автореф. Дис. ... канд. искусствоведения. – СПб., 2003. – 22 с.
20. Поликарпова Е.М., Флегонтова У.М., Захарова Л.В. Норуот тылынан айымньыта уонна уус-уран литература. Программа 1-9 кылаас. –Дьокуускай, 2008.
21. Понохова З.Д. Өбүгэбит таҕаһын сөргүтэн. - Дьокуускай: Бичик, 2006.
22. Понохова З.Д. Ыһыах таҕаһа. - Дьокуускай: Бичик, 2011.
23. Попова Г.С. - Санаайа. Мунха олонхото. - Дьокуускай: Бичик, 2010.
24. Попова М.А. - Саха төрүт культурата (Учууталга көмө пособие). – Дьокуускай, 1993.
25. Сивцев Г.Ф. Сахалыы кылгас тылдьыт. – Якутскай, 1979.
26. Скрябина А.П. Умнуллубат оһуордар. – Якутск, 2004.

27. Тимофеев Н.П. Оҕону олонхолуурга үөрэтии (Уһуйааччыга аналлаах босуобуйа). - Дьокуускай 2009.
28. Тишина Т.П. О некоторых проблемах комплексного исследования якутского орнамента // Проблемы народно прикладноо искусства Якутии // Сб. науч. тр. – Якутск, 1984. – С. 59-82.
29. Тишина Т.П. Растительный орнамент в якутском народном искусстве XIX века // Язык, миф, культура народов Сибири. – Якутск, 1991. – С. 92-104.
30. Тишина Т.П. Якутское орнаментальное искусство // Культура народностей Севера: Традиции и современность. – Новосибирск: Наука, 1986. – С.234.
31. Тишина Т.П., Томская Р.Г. К проблеме определения критериев национального своеобразия народного прикладного искусства // Язык, миф, культура народов Сибири. – Якутск: Изд-во ЯГУ, 1995. – Вып. 4.- С. 155-161.
32. Филиппов Г.Г. Саха тылыгар кылаас таһынаабы үлэ көрүннэрэ. – Якутскай, 1982.
33. Филиппова Н.И. - Олонхоҕо кэпсэтии сирэ (Оскуола оҕолоругар, студеннарга, ыччакка аналлаах пособие).- Дьокуускай, 2006.
34. Хабарова М.В. Народное искусство Якутии. – Ленинград, 1981.
35. Чехордуна Е.П., Иванова Е.П. Олонхо эйгэтэ (Орто саастаах оҕолорго ааҕар кинигэ). Дьокуускай, 2005.

ИЙНЭЭБИТЭ

БЫҢААРЫЫ СУРУК.....	3
ПРОГРАММА ТУТУЛА УОННА ИС ХОҢООНО.....	4
ҮЛЭНИ ТЭРИЙИИ.....	5
ТҮӨРҮЙЭ	6
ПРАКТИКА.....	8
ТУҢАНЫЛЛЫБЫТ ЛИТЕРАТУРА.....	

